

NOS

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden
Utkommer med fyra nummer per år.

1:90

PROGRAM

Medlemsavgifter:

Fullbetalande: 100 kr per år.
Familjemedlem: 20 kr per år.
Ny medlem efter 30/6: 50 kr.

Avgiften sättes in på postgirokonto 67 01 50-2.

Välkomna till NOS (eller blivande medlem)!

Det våras för FNSIN!

Medlemsantalet ökade under förra året, föreningens ekonomi är god och därför tar vi glatt itu med årets programverksamhet.

Som du ser är detta ett fylligare programblad än vanligt. Vi har valt att utöka innehållet med bland annat en artikel om Spetsbergen, eftersom FNSIN på nytt planerar en resa dit. Artikeln var införd i NOS första gången redan 1981.

GOTSKA SANDÖN I PINGST!

Pingstafton 2 juni - annandag pingst 4 juni 1990.

Fakta om Gotska sandön

Nationalpark. 36,5 kvadratkilometer. Bofast befolkning saknas. Ön består av sand och grus som bildar långa, vackra dyner, bevuxna av ljus, lavrik tallskog och skira ängen, backtimjan och orkideer. Ca 400 arter av kärlväxter har noterats. Långa breda sandstränder. Rikt insekts- och fågelliv. Kungsörn och säl kan man träffa på under strövtågen på ön.

Många historier och skrönor är förknippade med ön. De ryska kanonerna som sticker upp ur sanden vittnar ännu om en förlisning år 1864.

Bland sevärdheterna märks annars Schipkapasset, Döda skogen och Gottbergs lada, dit den diaboliske sjöräven Gottberg lurade intet ont anande sjömän.

Litteratur:

Albert Engström: Gotska sandön och FNSINs Gotska sandön - en tvärfacklig beskrivning (medlemspris 40:-)

PROGRAM APRIL - JUNI 1990

Detta program är sammanställt av Marie-Louise Reinius och Anders Tunevi. Anders Schærström har redigerat bladet. Redigeringen avslutades den 28 mars.

Manusstopp för nästa programblad är den 18 maj. Programmet beräknas utkomma i början av juni. Programidéer framföres lämpligen till programkommittén eller någon styrelseledamot.

I övrigt hoppas vi - i styrelsen och programkommittén - att du skall uppskatta det ambitiösa och varierade programutbudet.

Vi skulle uppskatta om du ville höra av dig med fler goda programidéer - och rentav ta hand om någon programpunkt själv.

Vi ses i vår!

Programred.

I skrivande stund hade vi upprättat köllista på de mycket stora intresset. Evt bokar vi fler platser än de ursprungliga 30. Intresserade ombedes ringa Erik Elvers och höra om det ännu finns plats. De som har bokats ombedes att sätta in betalningen på FNSINs postgirokonto 60 80 82-4 senast den 25 april (gärna tidigare)!

Vi räknar med avresa från Nynäshamn till Sandön på pingstaftons morgon (kl 9.30) och återkomst till fastlandet på annandagen omkring kl 17.00. Båtresan tar ca 4 timmar.

Kokhus, toalett, rinnande (kallt) vatten och telefon finns vid lägerplatsen på ön. All mat och dryck måste medföras från fastlandet!

Endast svenska medborgare får besöka Gotska Sandön.

Priser

Övernattning i tält 450 (500) kr.
Övernattning i barack 475 (540) kr
Priser inom parentes avser eventuella icke-medlemmar.

Uppllysningar och anmälan:

Anders Schærström 08-665 29 17 (a), 08-758 30 03 (b)
Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 29 98 (a)

Långresor på gång...

SVALBARD - PARADIS I NORR

Förberedelser pågår för en resa till Svalbard i sommar. Det är möjligt att välja avresedag och lägga upp resan efter personliga önskemål, men om möjligt försöker vi bilda en grupp från föreningen. Vi kan då få 10 - 15 % rabatt. (Se priser nedan.)

Föreningens medlemmar erbjuds att följa med **M/S Globe** (f d Arctic Explorer) som kommer att kryssa från Longyearbyen mot 80° N i sommar. Till Longyearbyen kommer man med flyg från Tromsø eller Oslo.

Fartyget har ett förflutet som valfångstfartyg, tar 36 passagerare och har elva mans besättning (som även omfattar FNSiNs kontaktperson i Lund, Eva Marie Widmark). Kaptenen har 22 års erfarenhet av valfångst och kockarna kommer från "Johanna" i Göteborg. Den behagliga kryssningen kan kombineras med vildmarksilv.

Om isförhållandena medger kommer fartyget att gå till ryska Barentsburg, Ny Ålesund vid Kongsfjorden med Norska Polarinstitutets forskningsstation och historiska sevärdheter, Blomstrandhamnen, Krossfjorden, Magdalenafjorden, Virgohamn, Smeerenburg, Moffen och 80° N.

Kryssningen kan kombineras med vistelse i land på Svalbard. Det går att välja mellan hotell, enklare förläggning eller tält - med snubbeltråd och knallskott!

Priserna för arrangemanget varierar mellan 6.620 (3 dagars kryssning) och 12.550 (12 dagar, varav 8 i tältläger). Ombord gäller helpension. Till detta kommer - om man väljer att vistas i land - kostnader för ev logi samt transporter med båt, scooter, helikopter eller flygplan.

Lämpliga avresedagar är 11/6, 21/6, 28/6, 12/7, 19/7, 16/8 och 20/8. I synnerhet med tanke på en eventuell grupp är det angeläget att boka snarast.

För utförligare upplysningar och anmälan, kontakta

Eva-Marie Widmark
Bärsärkagången 10
223 75 Lund
046-14 73 11 (b)

Litteratur:

Spetsbergen - land i norr, utgiven av FNSiN. 168 sidor. Pris 65:-, medlemmar 55:-. Boken beställer du genom att sätta in beloppet på FNSiNs postgirokontonummer 60 80 83-2.

LÅNGRESA TILL ESTLAND 1990

18 - 29 juni (preliminärt)

Liksom förra sommaren arrangerar vi i år en resa till vårt återupptäckta och högst aktuella grannland Estland. Vi strävar efter att ge resan ett innehåll som motsvarar föreningens intresse för både natur och samhälle.

Mer än en vanlig turistresa

Under förra årets resa i Estland skaffade sig föreningen värdefulla förbindelser i landet och vi räknar med att också i år kunna besöka institutioner, organisationer och företag samt naturskyddsområden.

Preliminära tider: Avresa från Stockholm den 18 juni. Återkomst till Stockholm den 29 juni. Preliminär resrut: Tallinn - Haapsalu (två nätter) - Pärnu (en natt) - Viljandi (två nätter) - Tartu (två nätter) - Tallinn (två nätter). Om möjligt kommer resan att utsträckas till Narva.

Pris

Priset blir enligt preliminära beräkningar ca 4000 kronor. I priset ingår båt T/R Stockholm - Tallinn (inklusive hytt på ditresan), transporter i Estland, inkvartering i dubbelrum, halvpension, guide, sightseeing och inträden. I priset ingår däremot inte avgifter för visum, försäkring och avbeställningsskydd.

Kontaktperson: Eerik Sergo 0760-323 70 (B), 08-788 27 87 (A). Rialagränd 23, 194 51 Upplands Väsby.

NATUR OCH SAMHÄLLE I ESTLAND

Studiecirkel

Varannan onsdag kl 18.00.

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Inför resan till Estland pågår en studiecirkel som behandlar Estlands historia, geografi, miljöproblem, politik och näringsliv.

Även om du inte tänker delta i resan kan du följa studiecirkeln. Återstående sammankomster kommer att äga rum 4 april, 18 april, 2 maj, 16 maj och 30 maj.

Berätta för Dina vänner, kollegor, släktingar och grannar om FNSiN!

Kontaktperson: Eerik Sergo 0760-323 70 (B), 08-788 27 87 (A)

FNSiN/S

Program i FNSiN Stockholm

KVÄLLSVANDRING I SLOTTSPARKEN

Fredag den 6 april kl 19.00

Ulriksdals slottspark

De senaste åren har en promenad till ugglorna i Ulriksdals slottspark ingått i vårprogrammet. Ugglorna har ibland uteblivit, men även utan dem är slottsparken på kvällen en fin upplevelse. Vi träffas på Bergshamra torg vid T-banan (Mörby-linjen), stn Bergshamra, norra utgången, kl 19.00, och går tillsammans bort mot parken. Te hos reseledaren efteråt för dem som vill.

Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)

PROGRAMMÖTE

Torsdag 19 april kl 18.00

Hos Marie-Louise Reinius, Svartviksslingan 116, Bromma.

I april känns hösten mycket avlägsen, men faktum är att vi nu måste dra upp riktlinjerna för programmet från midsommar till den ljuva september. Över en kopp te i vårkvällen inventerar vi ideer till sensommarens och förhöstens program. Blir det cykelturer, vandringar, studiebesök, paddlingar, fågelskådningar eller svamplockning? Ideer brukar det finnas gott om men nya ideer är alltid lika välkomna.

Hör gärna av dig i förväg om du vill komma på mötet så lagar Marie-Louise en kopp te åt dig också.

Marie-Louise Reinius, 08-25 49 09

JOCHUM AHLSTEDTS FÖRLORADE TRÄDGÅRD

Söndag 22 april kl 10.00

Jils-Erik Landell behöver egentligen inte någon närmare presentation. Han är emellertid inte bara läkare, författare, miljödebattör och Stockholmskännare. Han är också FNSiN-medlem och i dag kommer han att visa oss Jochum Ahlstedts förlorade trädgård på Långholmen, anlagd på 1600-talet, som återupptäcktes så sent som förra året.

Vi träffas vid Suckarnas bro (Västra bron till Långholmen) kl 10.00.

Kontaktperson: Marie-Louise Reinius 08-25 49 09

GOTSKA SANDÖN

Förmöte med bilder från ön.

Måndag den 7 maj kl 18.30

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Gotska Sandön är något av Skattkamarön och Den Hemlighetsfulla Ön. Här finns skönhet och stillhet, men här kan man också känna en ilning av äventyr längs ryggraden. Vem vet vad som döljer sig bakom nästa sanddyn?

I kväll visar yrkesfotografen Karl-Evert Eklund en del av alla de bilder som han tog under förra årets pingstresa till Gotska Sandön - stämningar, dagar, ljus och skuggor, strandfynd och minnen av dem som i forna dagar levde på ön.

Vi går igenom allehanda praktiska detaljer inför resan till ön - tider, kommunikationer, förläggning samt proviant, kläder och annan utrustning. Men du kan komma även om du inte skall vara med på resan i pingst.

Erik Elvers 08-85 84 88 (b) 08-788 2998 (a)

Anders Schærström 08-758 3003 (a) 08-665 2917 (a)

REGNSKOGARNA - EN HOTAD BIOTOP

Onsdag 9 maj kl 19.00

Sal 35, Brygghuset, Norrtullsgatan 12 N.

Regnskogarna täcker ca 6 procent av jordens landyta och hyser förmodligen mer än hälften av alla arter av växter, djur och mikroorganismer. Många av dessa är inte ens utforskade. En avverkar man emellertid regnskog med en hastighet av ca 100.000 km² per år.

Ulf Rasmusson har inom Världsnaturfondens svenska avdelning hand om regnskogsproblemen. Han har på ort och ställe studerat hoten mot regnskogarna och arbetar med projekt för att rädda dem. I kväll berättar han till sina egna bilder om regnskogskampen i Brasilien.

Lästips: 1989 års Ymer har regnskog som tema. (Ymer utges av Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi)
Arne Sucksdorff: Ett hem på jorden 1981. (1982 års Pandabok.)

Kontaktperson: Anders Schærström 08-758 3003 (b), 08-665 2917 (a)

KVÄLLSPROMENAD TILL TIVOLIUDDEN

Tisdag 15 maj kl 19.00

Tivoliudden är ett litet flint område närligger vid norra änden av Brunnsviken, okänt för många. Vi går runt där och ser på vårväxterna, Kraus grav och den vackra utsikten.

Samarbete med Solna/Sundbybergs Naturskyddsförening.

Samling på Bergshamra torg vid T-banan (linje 23, 24, 25), stn Bergshamra norra utgången, alt buss 509, kl 19.00.

Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)

VÄRVANDRING PÅ STÄKSÖN

Söndag 20 maj kl 10.21

På västra Stäksön nära Kungsängen finns ett för Stockholms län ovanligt fint naturområde med urskogsartad drygt 200 år gammal tallskog med lågor och torrakor, och tack vare detta rikt insekts- och fågelliv. På andra delar av Stäksön finns ädellövskog, hagmarker och strandängar, och på den närliggande Stäksöholmen en fornborg, S:t Eriks borg, som en gång ingick i bevakningskedjan för sjöleden till Sigtuna. Åtskilligt att se med andra ord. Vi ses på pendeltågsstationen i Kungsängen kl 10.21 (tåg från Stockholm C 9.52) för att upptäcka Stäksön tillsammans.

Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)

I sommar:

STRANDVANDRING PÅ GOTLAND

Någon gång mellan 21 och 27 maj.

Strandvandring med tält utmed nordvästra kusten av Gotland, mestadels rätt orörd natur, en hel del naturreservat. Man startar i Kapellshamn och går med solen i ansiktet tre, fyra dagar ner mot Lummelunda. Det är folktomt, inte för varmt och vårblommor på marken.

Lars-Olov Eriksson. Tel. 08-740 26 83 (B), 08-719 54 47 (A)

PICKNICK PÅ LÅNGHOLMEN

Onsdag 6 juni, kl 18.00 - ?

Långholmens västra udde.

Detta är en riktigt seglivad tradition i föreningen. Veteranerna behöver inga instruktioner, men nyblivna medlemmar skall veta följande: Man tager mat och dryck i en korg eller dyligt, beger sig till Långholmens västra udde och dukar upp sin måltid i gräset och kvällssolens sken. Där möter man gamla och nya vänner, samspråkar om sommaren som kommer och somrar som varit. Flaggas får medtagas.

Utförligare upplysningar (om sådana erfordras) kan man få av närmaste styrelseledamot eller annan erfaren medlem.

Nytt programblad kommer i början av juni, tillsammans med nästa nummer av NOS!!!

FREDHÄLLS KULTURBAD

Fredhälls kulturbad är inte vilken badplats som helst. Det är en sevärdhet, en vacker byggnad från 1930-talet som nyligen blivit renoverad. Jag vill gärna visa den för andra föreningsmedlemmar någon vacker försommarskväll. Man kan äta medhavd matsäck i det fria eller under tak, beroende på vädret. Ring mig, så bestämmer vi tid.

Marie-Louise Reinius
08-25 49 09 (b)

CYKELTUR I HOLLAND ELLER PÅ ÅLAND

Jag hade tänkt mig en längre cykeltur i sommar (dgr - en vecka). Målet för resan är ännu inte bestämt. Du som tycker att detta låter spännande hör av dig så kan vi tillsammans bestämma tid och mål.

Anders Tunevi 08-752 73 67 (b) 08-92 20 15 (a)

PADDLING

Du som vill paddla någon helg på försommaren, gärna på Mälaren med tältning, ring mig så bestämmer vi tid, plats och andra detaljer. Kajaker och kanadensare kan hyras.

Marie-Louise Reinius, 08-25 49 09

När kroppen paddlar får själen ro!

FUNKTIONÄRER

Styrelse

Ordförande:
Anders Schærström
Kometvägen 49
183 33 Täby
08-758 30 03 (b)
08-665 29 00 (a)

Vice ordf:
Pia Eriksson
Svartviksslingan 27, 6 tr
161 29 Bromma
08-80 41 57 (b)

Sekreterare:
PeO Sundqvist
Grubbens gata 9
112 32 Stockholm
08-50 73 19 (b)

Kassör:
Erik Elvers
Illerstigen 28
171 71 Solna
08-85 84 88 (b)
08-788 29 98 (a)

Övriga ledamöter:

Ola Eriksson
Svartviksslingan 27, 6 tr
161 29 Bromma
08-80 41 57 (b)

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40 nb
161 40 Bromma
08-25 03 35 (b)
08-23 70 00 -1380 (a)

Kaj Valtersson
Värdshusvägen 20, 7 tr
145 50 Norsborg
0753-815 87 (b)
08-16 23 91 (a)

Programkommitté

Marie-Louise Reinius
Svartviksslingan 116
161 39 Bromma
08-25 49 09 (b)

Anders Tunevi
Sorögatan 57
164 41 Kista
08-752 73 67 (b)

Kontaktpersoner

FNSiN- Höga kusten
Lena Hermansson
Svanö 25
870 40 Lunde
0612-303 50 (b)

FNSiN-Skåne
Eva Marie Widmark
Bärsärkagången 10
223 75 Lund
046-14 73 11 (b)

FNSiN-Uppland
Sven A Nyberg
Valthornsv. 31
752 50 Uppsala
018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
Lena Sewall
Älvroskatan 4
654 61 Karlstad
054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
Håkan Bley
Bråddgatan 37
602 20 Norrköping
011-12 46 42 (b)

Postadress: Box 49015, 100 28 Stockholm
Lokal: Upplandskatan 80, Sthlm, 08-33 49 59

Det kostar bara 100:- per år att vara med i FNSiN!

Spetsbergen

Sedd ur en av många många

tänkbare synvinklar

För många är seden sökte vår här lå under Jan Meyens kust. Detta måste var *Ultima Thule*, sade vi. Då såg vi mellan snöbyarna en högsjöbogerare med en stor läktare på släp på nordostlig kurs. Den bogserades till kolgruvorna på Spetsbergen, ännu mycket nordligare än där vi befann oss. Sedan dess fanns Spetsbergen på min önskelista.

Arbetet är halva nöjet

De enda någorlunda användbara kartorna jag hittade hade målestokk 1:500 000, sedan fanns det enstaka blad i skala 1:100 000 som man inte visste om man skulle få användning för. De var inte heller särskilt detaljerade. Frånvaron av exakta och detaljerade kartor skulle sedan ge våra vandringar sin speciella krydda.

Bland deltagarna fanns det några sekterister (bl a jag) som ansåg att det kunde var nyttigt med vandringar i obanad terräng i träningsyfte, för att testa vår prestanda, utrustningens fullständighet och ändamålsenlighet, för att hitta reskamrater med samma intressen, läggning, kondition, så att vi skulle få största möjliga utbyte och slipa skavsår och konflikter på Spetsbergen. Vi sekterister gjorde några vandringar under våren och försommaren. Erfarenheterna och utträningen blev ganska nyttiga.

Vi bedrev också skytteutövning för att i nödfall kunna klara en hungrig isbjörn. Resultaten var mycket olika. Bäst var våra två Marior. Jag beslöt då att vandra i samma grupp som dom.

Dag och Christian, båda flitiga jagare, hyrde ett plan, och vi flög till Oslo för att på Norsk Polarinstiutut insupa kunskaper. Norrmännen var mycket hjälpsamma när det gällde att skaffa fram kartor och litteratur och att lämna upplysningar.

Att det fanns gruvdrift på Spetsbergen gjorde transportfrågan enkel. Där fanns ett postkontor. Alltså postade vi all maten (det finns inga matbutiker där). T-spriten för våra stormkock skickades med båt. Själva skulle vi flyga med ett reguljärt SAS-plan från Tromsø. Det kändes aningen stilvidrigt att civilisationen sträckte sig ända dit — allrahelst som språkbruket inom FNSiN (uttalas FNYS) krävde att denna resa skulle benämnas «expedition». Dag och Christian skulle dock flyga med sitt lilla enmotoriga vattenflygplan.

Svalbard — den kalla kusten

Så kom vi då äntligen iväg. Ett och ett halvt dygn senare, omkring klockan två på natten sitter vi som fastklistrade vid planetns fönster när molnen spricker upp strax söder om Sörkapp och midnattssolen skiner på ett hav fyllt av drivis. Sedan dyker glaciärer och istäckta fjordar upp. Jag känner obehag när jag ser isen där Dag och Christian har planerat att gå ner och hålla över bränslet från i kabinen medförda reservdunkar till tankarna i planetns vingar. Mera höga

svartvitrandiga berg, glaciärer, breda dalar med ett otal vattendrag kors och tvärs och slamytor som speglar midnattssolen. Allting verkar betydligt mera svårframkomligt än vi har räknat med. Sömnbristen förstärker den obehagliga stämningen. Men så tar skönhetsintrycken överhand igen. Kamerorna håller på att gå varma.

Väl nere på fasta marken fortsätter fotograferandet. Byggnaderna kunde ha stått på vilken flygplats som helst. Landningsbanan ligger mellan några dystra taffelberg med enstaka snölegor och Isfjorden. Myndighetspersoner i mörkblå uniformer med enorma guldränder demonstrerar att här är norskt territorium. En av dessa vördnadsbjudande herrar visar sig vara »sysselemannens betjent» Elgen. Under resten av veckan brukar han vara civilklädd och sitta på sitt tjänsterum på residenset där han håller koll på alla utlänningar på Svalbard samt delar ut goda råd. Men han är heller inte för fin för att, klädd i blåställ, plocka skräp på den så kallade campingplatsen.

Mellan flygfälten och en liten lagun vid Isfjorden ligger alltså campingplatsen där vårt basläger skall stå. Där fladdrar redan några tält i snällåsten. Det syns att marken delvis brukar vara översvämmad då och då. Därför reser vi våra tält på en decimeterhög gammal strandvall med mycket sparsam vegetation bestående av mossa och några korta, magra grässtrån. Dälig hållbotten för våra tältpinnar. Det blåser hårt, kallt, oavbrutet. Vi börjar konkurrera om stenarna som behövs för att tynga ned tälten. Sedan står vi där en kort stund, huttrade, krökta figurer med trötta ögon och blå ansikten. Nere vid lagunen ser vi ett dass. I vattnet ligger resterna av dess kullblåsta föregångare. (Någon vecka senare skall det nya dasset förankras med stålpinor för att inte möta samma öde.) Hur det ser ut inuti detta lusthus vägar jag inte beskriva här.

Efter att ha sovit några timmar traskar vi iväg till Longyearbyen. Miljöförstöringen är deprimerande. Grusvägarna skär in i backarna. Koldamm överallt. Kolhögar, silon, krananläggningar i alla stadier, linbanerester, skrot och skräp. Ovanför flygfältet en gruva där ventilationen brusar dygnet runt. En dagång öppnar sig. Mera skrot, övergivna linbanor och risiga gruvbyggnader på sluttningarna. Gles bebyggelse, i regel av nyare datum, utslängd här och var. Stora isolerade rörelningarna för vatten och fjärrvärme korsar dalen på många ställen. Vi hittar postkontoret. Det befinner sig i samma byggnad som hyser restaurangen för byns innevånare. Dess sliskiga, feta tårta, öl i stora sejdlar, och dess förträffliga biffstek med lök blir senare ljusglimtar i vår tillvaro när vi är i byn. Nu gäller det att hämta alla matpaket och vår låda med T-spritt. Tur att civilisationen också inbegriper en varutaxi som forslar allting till vårt läger.

Vi reser baslägeraltet så omständligt som möjligt, monterar upp kaminen, plockar in våra matförråd. Nu kan vi börja tänka på att utforska Spetsbergen. Det som fattas är bara planet med Dag och Christian. Som sitter fast i Tromsø — motorn vill inte starta.

Grumantbyen

När några dagar har gått utan att planet anländer får vi bråttom att komma iväg. En grupp försvinner till fots. En annan grupp som kännetecknas av att den odlar sin skånska dialekt monterar ihop sina kajaker. Istället för att flygas till kusten längst i norr ändrar de nu sina planer och paddlar på Isfjorden och angränsande vatten. Det blir säkert ganska jobbigt ändå.

Vi andra axlar ryggsäckarna och går mot Björndalen. På väg dit kommer vi mycket nära ett stort antal alkekungar. Vanligtvis håller dom till högt uppe på fågelbergen eller långt ute till havs. Denna medelstora, svartvita fågel lär vara jordens individrikaste art. För det mesta ser man alkekungarna virvla omkring likt myggsvärmar högt uppe i diset mellan klipporna och hör oavbrutet deras avlägsna läten.

Terrängen är krävande för den ovane. Det börjar med stenskravel där det gäller att sätta fötterna rätt för att inte skada sig. Sedan vadar vi omkring i vattensjuk, mossklädd mark. Tur är att permafrosten börjar redan omkring 30 cm under markytan — i regel är det därför ingen risk att man sjunker djupare. Men det räcker ändå för att trötta ut oss. Genom frostens inverkan sorteras materialet i markytan, så att den också bjuder på kala, leriga fläckar eller på fält eller strängar bestående av kantställda stenplattor i olika lutningsvinklar. Ibland är markytan uppdelad i en mängd månghörningar som begränsas av nivå-, hårdhets- och vegetationskillnader. Stenningar med upp till ett par meters diameter är inte ovanliga — hur nu växlingarna mellan fruset och upptinat tillstånd i marken kan åstadkomma detta. Vid inskärningar i taffelbergens kanter, där bäckar kastar sig utför stupen, finns kägelformade, ibland ganska branta deltabildningar, med grova stenar högst upp och allt finare sediment ju längre ner man följer rännilarna. Här brukar fjäreplytten, skärnsnåpan hålla till. Med en vingen i onaturlig vinkel och spretande, vitlysande stjärtfjädrar trippar den fram och tillbaka framför vandraren tills den känner att den blir uppmärksam. Då tycks den uppleva ett lycko- rum — rörelserna får någonting extastiskt över sig. Jag tror fjäreplytten m o s t e agera på detta sätt, oaktat om det finns ägg eller ungar i närheten eller inte.

Vid foten av en av dessa deltabildningar, där marken är relativt torr och plan, slår vi läger vid resterna av en vildren. Vi kommer att träffa på många renskelett. Dessa vildre-

nar är mindre än de skandinaviska. De anses ha invandrat över isen från ryska ishavskusten. Antalet lär ligga omkring 40 000.

Isbjörnarna brukar på våren följa iskanten österut. Enstaka björnar kan dock stanna kvar och brukar då vara hungriga. Därför delas natten in i vaktpass. Men bössan behöver aldrig användas, inte denna natt heller. Björnvakten visar sig vara en mycket kall, prosaisk, allmänt djävlig företeelse. Så länge vi fortsätter med björnvakten varje natt är den allmänt hatad, och när vi till slut upphör med den är det inte många som saknar denna garanti för vår trygghet.

Vi sover gott efter första dagens — som det sedan visar sig relativt lindriga — strapatser. Nästa dag känns svårare. Vi segar oss upp för Björndalen, klafsar envist vidare. Våren har varit mycket sen, och mossan har hållit kvar mycket vatten till och med på sluttningarna. Kängorna är snart genomsurade. Tur att jag har gummistövlar. Många snölegor finns kvar, framför allt i mindre sidoraviner. Här nere bär snön tyvärr i regel inte. Molnen följer bergstopparna så att orienteringen blir ganska grov. Ibland blir det nödvändigt att rekognoscera. Vi reser tälten på knölig och fuktig mark nära ett snöfält. Ett stjärnastan på en källa, så vi roar oss med att gräva ett system av dräneringsdiken. Redan nu börjar den frystorkade maten välla avsky. Bakom alla högrävande beteckningar på påsarna följer sig nästan alltid samma smak och grötiga konsistens. Plötsligt, som genom ett trollslag, bryts molntäcket upp. Obeskrivligt vackra snötäckta toppar träder fram runt omkring oss, högre och mera skinande än vi hade räknat med. Efter några minuter försvinner de nästan lika plötsligt. Men nu vet vi att vi har orienterat rätt.

Nästa dag har vi vårt första vad. Den bristande vanan gör vadningen till en tidsödande och smått löjlig sak. På väg upp mot passet till Grumantdalen hittar vi de första fossilerna, blad och kvistar i sandsten, troligen tertier. Långa sugande backar. De första snöbyggorna som bär. Upp i molnen får vi gå efter kompass. Vi känner lättnad när vi hittar de första spåren efter mänsklig verksamhet, kvarlämnade rostiga rör. Vi övernattar i Grumantdalens övre del. Runt läget spänner vi snubbeltrådar och apterar smållare som skall varna oss om någon isbjörn skulle förirra sig hit.

Under natten går två renar tvärs igenom vårt läger. De flesta hör inte ens smållaren. Dom som hör den vägar inte titta ut förirran efter en lång stund.

Runt vårt läger ligger resterna efter ryssarnas prospekteringsverksamhet. Borrkärnor i ruttande lådor, virke, en linbana, ledningsstolpar, räls uppför branterna, tomfat och annat skräp vart man än tittar. Nedanför oss Isfjorden, och bortom den Osacar II Lands glaciärer. Denna dag

kan vi antligen gå utför igen — ned till Grumantbyen, resterna av ett ryskt gruvsamhälle. Den ligger vid dalens mynning, inklämd mellan dystra branter och fjorden. Begravningsplatsen på slutningen ovanför består av sneda gravmonument, hopspikade av bräder eller hopsvetsade av grovplåt, omgivna av lika sneda spjalstaket med avflagnande, blekta färgrester. Något mera tröstlöst har jag aldrig skådat. I ett av husen som inte är rivet bor tillfälligt några ryssar. Vi får komma in och värma oss. Så småningom blir vi bjudna på fläsk och gott bröd. Själva vägrar de att ta emot någonting. När ebben kommer på kvällen återvänder vi längs stranden nedanför Fuglefjella mot baslägret. Strax bakom oss som går en bit före dom andra går ett stenras ner. Tunga bumlingar hoppar och studsar mullrande ner från hög höjd. Det tar en stund tills allt lugnar sig igen. Då spärrar blocken nästan av den smala strandremsan mellan branten och vattnet. Ett stort dammoln drar bort. De som kommer efter oss har säkert ett inre motstånd att övervinna när de tar sig förbi rasstället. Uppe i 2-300 m höjd ser vi ett moln av uppskrämda fåglar, av vilka säkert några har blivit hemlösa. Trots ebben slår vågorna på några ställen mot klippväggen. På med regnställsbyxorna, remmar runt ankarna, sedan gäller det att springa när inte vågorna ser för hotande ut. Några av oss blir trots detta ganska blöta. Kvällen ser oss i baslägret igen.

Planet med Dag och Christian har fortfarande inte kommit. Under tiden som vi väntar på dom i baslägret blir svettluften från vår ansträngande vandring besvärande. Tvätta kläder i bäcken går ju an — men mig själv? I Longyearbyen ockuperar jag en toalett på det lilla sjukhuset och tvättar mig från topp till tå. Det tar en god timme. Men just denna dag har dom i Longyearbyen »stygt« (ci-tat) vatten — det är i o m svartare än mina händer. Men tillsammans med två hjälper det mot naturens egen parfym.

Barentsburg — miljöförstöring på ryskt sätt

Efter några dagar anländer äntligen flygplanet. Vi flygs i omgångar till Grönfjordens väst sida. På andra sidan syns Barentsburg i en slöja av rök. Detta gruvsamhälle bebos av ryssar — enligt deras uppgift i 200 människor, men sannolikt betydligt fler. En utflykt till udden Festningen vid fjordens mynning varar hela natten. Men vem talar om natt när det är ljus trots tunga regnmoln? Vi skall leta efter saurierspår i sandstensklipporna som vi läst om men lyckas aldrig. Senare hör vi att de är tillgängliga bara med båt. När vi återvänder till våra tält är vi genomsura av regn och svett.

Vi bestiger vår första glaciär, Grönfjordsbreen. Livlinan som för binder oss visar sig vara onödig. Det finns inga sprickor i isen. Stegjärnen lossnar om och om igen, men isen är tillräckligt knottig för att erbjuda förfäste. Högre upp på breen där isen planar ut hamnar vi i snöslask. Men utsikten är lön för mödan som så ofta.

I Grönfjorden finns sälar. De är ganska nyfikna och flyr inte utan håller bara ett visst säkerhetsavstånd. På fjordens väst sida finns också ganska många vildrenar. Tretåriga mår noteras med tillfredsställelse av våra artjäga-

re. Självt föredrar jag själken, stormfågeln, som utan vingslag patullerar av stranden. Och jag blir röd när jag ser blommor i detta tundralandskap någon gång, gul spetsbergsvallmo, rödsildra (saxifraga) och en mängd namnlösa skönheter.

På några ställen hittar vi valkotor och -revben. Flera mätinstrument och sändare till väderballonger ligger också på vår väg. En ilanddriven tunna öppnar jag med stort besvär — den innehåller surkål av mognaste slag.

Så anländer vi äntligen till Barentsburg som har hägrat så länge. Här är naturförstöringen om möjligt ännu större än i och omkring Longyearbyen. Antennskogen kring sändarstationen är imponerande. Byggnaderna i utkanten gör ett tröstlöst intryck, i centrum är de däremot målade i glada färger. Vid ett torg finns en kolossal målning som föreställer en björkskog. En jättemålning av Lenin blångar på allt som rör sig på torget. Någon apparasjök som talar engelska visar oss kulturhusets inre — en stor sal som rymmer åtskilliga hundra personer, ett ganska hyggligt bibliotek. Där finns också ett pyttemuseum med fynd från gångna tiders verksamhet på Svalbard, en blygsam paleontologisk och mineralogisk samling och några rufsiga uppstoppade djur. Några av oss hade nog hoppats på att i detta kommunistiska samhälle, bli bjudna på lunch — men förgäves. Istället avverkar vi farmen med ett otal grisar i alla åldrar, omkring 30 kor, två avelstjurar och några troligen sinnessjuka hönor. Och helt plötsligt finner vi oss på väg ut ur Barentsburg igen. Ett överdimensionerat helikopterflygfält, sedan tar vägen slut, och bara en massa bråte utslängt på de kala backarna och bandvagnsspår överallt påminner annu om Barentsburg. Bandvagnsspår ska vi

inte slippa på ett bra tag, de finns praktiskt taget överallt, även på de högsta backarna.

Vi hinner inte fram till Kapp Laila där vi skulle hälsa på några norska seniorscouter utan stannar i närheten av en nybyggd rysk hydda. Nästa dag blir ovanligt varm. Mari badar i Isfjorden. Självt tvättar jag kläder. På kvällen är alla andra på väg till Kapp Laila för att träffa norrmännen. Jag återvänder från en promenad på backarna vid Coalesbukta. I hyddan bor nu sex ryssar som har söndagsledigt.

Egentligen hade jag tänkt mig bjuda ryssarna på te men finner mig snart inklämd mellan dom med ett drickglas innehållande vad dom kallar spiritus. Själva använder dom nubbeglas av blygsammare format. När dimmorna börjar sänka sig framför mina ögon bjuder de också på tilltugg i form av fett fläsk, riktigt bröd, potatis och rå lök. Vilken omväxling mot vårt evinnerliga torrkrubb. Vi konverserar riktigt bra med gester, grimaser, några tyska och engelska ord som ryssarna kan och några få ryska uttryck som jag kommer ihåg. I ravinen har vi sedan skyttetävling med hagelbössor. Tack vare vodka skjutjer jag bättre än vanligt medan mina nyvunna vänner tydligen har fått för litet. Under återstoden av natten dricker vi litervis med lipa (troligen lindblomste). När vi är nyktra igen dyker mina svenska vänner upp och gör slut på lipan.

Ännu en varm dag med solsken. Enligt ryktet skall en sådan åtföljas av oväder. Efter en pratstund med

norrmännen och ett brittiskt gäng vid Kapp Laila avvaktar vi ebben och vadar genom deltat i Coalesbukta. Det är t o m värre än deltat i Grönfjordens dalen. Det gäller att knalla på, inte tveka, även om vattnet är djupt och

strömt. Dess färg är som choklad, och den osynliga botten är ibland mycket lös. Men det går ganska bra, även om somliga stövlar är fyllda med vatten. På andra sidan finns rester efter riven eller brand träbebyggelse, rostande skrot och skräp överallt. Två övergivna läktare står på land och kommer nog aldrig att sjösättas igen. Längre bort står några hus och en brygga som har undgått rivningen.

Men vi svänger in i Coalesdalen, förbi ett övergivet läger med ellednirgar högst uppe på stängslen, och upp på backarna. Genvägar blir senvägar. Tröttheten börjar slå gamla rekord igen. Svårt att hitta en plats där vi kan slå läger. Polygonmark, stenar, slutningar, en ravin. Där reser vi tälten trots den kraftiga lutningen. I närmaste bäck ovanför tälten hittar vi ett renkadaver. Någon har redan hunnit dricka ur bäcken, själv har jag just fyllt min vattensäck. Det är bara att hämta nytt vatten från ravinens botten. I alla fall blir ingen sjuk.

Mot Longyearbreen

Nästa dag avverkar vi Fardalen. I samma veva skall vi upp och genom passet som skiljer oss från Longyearbreen, den enligt hörsågen lättgångna glaciären som när nästan ända fram till Longyearbyen och därmed baslägret. När vi rastar dyker vårt flygplan upp, och vi undrar om våra flygare vill meddela oss någonting, kanske att vi skall skynda oss tillbaka. Vi rekognoscerar och finner att det torde vara lätt att ta sig fram till passet. Någon saknar lust att fortsätta samma kväll, men vi tar över delar av hans packning så att han skall orka. Och så bär det uppåt. Morän, glaciär, morän, en lång och sugande backe av fint svart grus besegras. Nu befinner vi oss i höjd med passet som vi ser framför oss. Allt som återstår

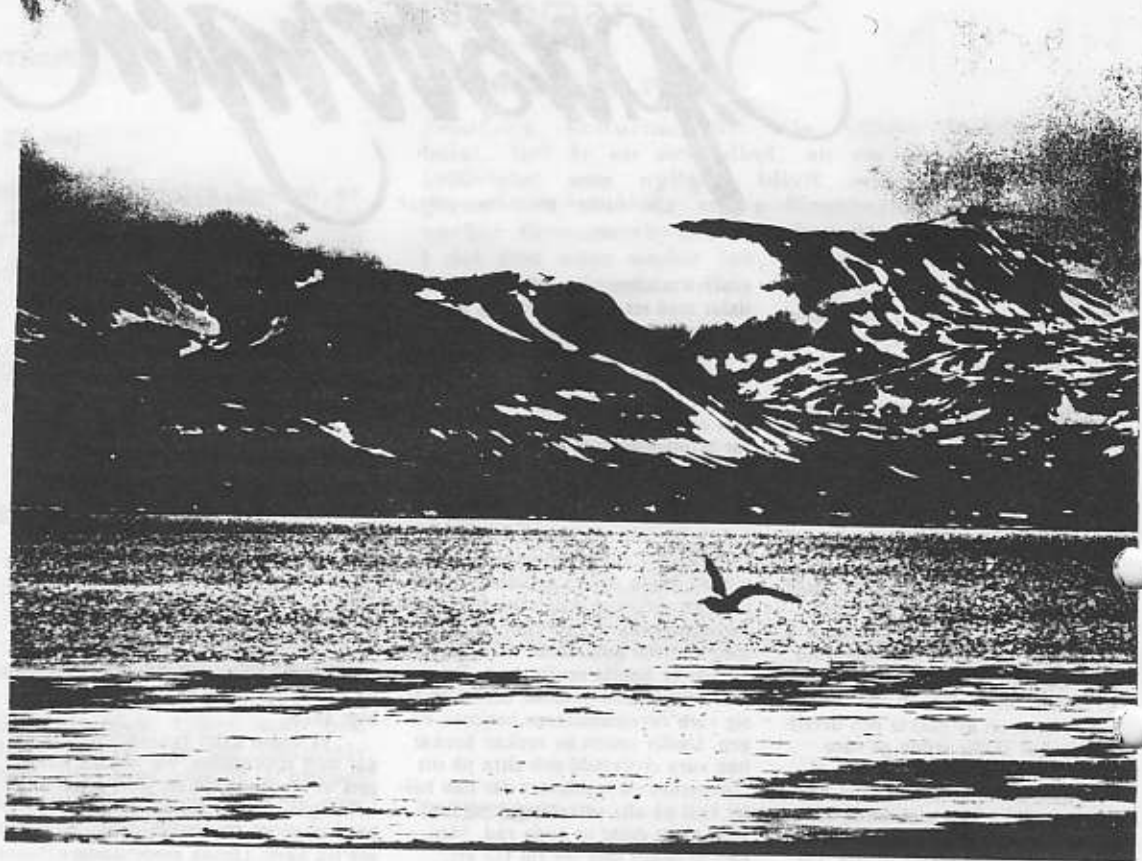

Foto: Kaj Valtersson

är att på skrå ta sig långs en sluttning med måttlig lutning men ganska hög. Då hörs en för första gången beslutssam röst som förkunnar att där kommer innehavaren aldrig, a l d r i g att gå. En lång och tidvis hetsig palaver bryter ut. Men det är meningslöst att försöka tvinga någon och riskera att han får höjdskräck med allt detta kan innebära. Vi måste välja en annan väg. Det innebär att vi skall återvända till dalbotten. Där slår vi läger i det begynnande regnet. Sällan hoppar halta löss (tillskrivs Mao).

På morgonen regnar det fortfarande. Vi segar upp oss mot passet, långsamt, ännu långsammare, över stenskravel och över snölegor som inte bär. När vi äntligen har nått pass-

höjden andas vi ut. Men även på Longyearbreen ligger snön djupt. Här blåser och regnar det friskt. Senast här blir alla genomblöta av svett och regn. När snö och slask antligen tar slut blir breens is så hal den kan bli. Den sluttar, och det blåser så, att vi som saknar stegjärn far hit och dit som skadskjutna kråkor. När vi antligen har nått ändmoränen finner vi att bäcken nedanför inte är sig lik. För några dagar sedan var den inte direkt problematisk. Nu, efter regnet, är den en mörkbrun fors. Men den brusar inte bara, den mullrar också — det är stenarna på botten som transporteras snabbare än vi trodde det var möjligt. På vågbildningen kan vi avläsa att botten förändras nästan se-

kundsnaabtt, ständigt. Det är bara att dra åt remmarna kring anklarna ordentligt igen och kliva ner i plurret så länge det verkar grunt på ett ställe. Vi klarar oss över utan missöden. Genomsura är vi ändå redan. Sedan får vi lift med söppelbilen (soppbilen) som disponeras av scouterna vi har träffat tidigare — en i sanning värdig avslutning.

I baslägret står vattnet ganska högt. Våra tält står omkring en decimeter högre än vattenansamlingarna runtomkring. Med undantag för kanotisterna som skall stanna en vecka längre än vi har alla hunnit tillbaka — flygarna med lilla Mari och den andra fotvandrande gruppen, Björn som en vacker dag tog bössan och

jätterygsäcken och stack iväg till ödemarken utan att säga mycket återbördas av sysselmännens helikopter. Stig som har kontrat med sin kajak har i gengäld av ödet belönats med åsynen av en äkta, livslevande isbjörn. Flygarna har varit instängda av is och dålig sikt och haft inbrott i planet. Men det berättar dom lämpligen själva om.

Sedan är det bara att posta fossiler och överbliven frystorkad mat, riva tälten i snålblåst och blek midnattssol, och att flyga hem igen. På planet, medan de svaritrandiga bergen försvinner i blekrosa moln, börjar jag redan längta tillbaka. Det är nog fler som känner så.

Edgar Schuldt

ORNITOLOGISKA UTFLYKTER

FNSiN har fått en inbjudan att delta i följande utflykter i skärgården under ledning av Henrik Waldenström och andra erfarna ornitologer ombord på M/S Josephine.

SKÄRGÅRDSKRYSSNINGAR FÖR NATURINTRESSERADE MED M/S JOSÉPHINE våren 1990

ÖVERSIKT Joséphine-turer (tur nr 1, 3 specialbonnemäng)

nr	datum	Arrangemang/utift	Från - Till	Pris
2	sö 22/4	N skärgården-Söderarm	Kapellskär-Nybroviken	200
4	sö 6.5	S skärgården-Hartsö	Nynäsh.-Södertälje	200
5	lö 12.5	C skg-Gillöga-Nassa-Lygna	Björkvik t o r	200
6	sö 13.5	Fågelskådandets dag, sthlm	Blockhusu.-Nybrovik.	100
7	lö 9.6	Botanik och sångfåglar	Björkvik t o r	200
8	sö 10.6	Sv Högarna + sål	Björkvik-Nybroviken	220

De exakta rutterna beror på vädret, men vid blåst väljs andra fågelrika — mera skyddade — alternativ. Läs mer nedan!

Praktiska detaljer för alla turer (bör täcka allt!)

Utrustning: Kikare (gärna tub), fågelbok, anteckningsbok, *varma kläder*, stövlar (varma) eller graningetyp. Vissertigen finns en varm kajuta men "skådningen" är på däck. Det är kallt som en vinterdag i skärgården så här års. Packa helst i eller kånken, inte i stor ryggsäck!

Mat: Smörgåsar, kakor, läsk, kaffe och godis kan fås ombord.

Vid anmälan kan lunch å 100 kr förbeställas, vari ingår varm huvudrätt, bröd, smör, sallad, måltidsdryck och kaffe. Varm mat kan beställas till alla turer.

Anmälan: Alla anmälningar och förfrågningar tas emot på tel nr: 08/664 54 40 eller 08/664 69 15 (telefonsvarare). Betalning görs direkt efter att Du fått kontakt med telefonsvaren eller senast 3 veckor före turen. Ev ytterligare detaljer meddelas vid anmälan. Är Du försenad med inbetalning måste Du ånyo checka Din anmälan. Tänk på att dessa turer snabbt blir fullteknade! OBS ingen särskild bekräftelse! (Vi tycker det är kul att just Du vill vara med ändå!).

Pris: 200kr för färden (utom tur nr 6,8) + ev lunch 100 kr, betalas in samtidigt på konto: 53 05 30 - 0351 c/o Henrik Waldenström senast 3 veckor före aktuell tur.

OBS! Ange på talongen exkursionsDATUM, alla deltagarnamn, samt ev luncher som betalningen avser.

Övrigt: Erlagd färdavgift återbetalas endast vid inställd tur. Kan Du inte åka så sälj biljetten till annan skådare! Undvik att ta med barn under 12 år. Ingen juniorrabbat.

PROGRAM FÖR VÅREN 1990

2-sö 22.4 Genom Söderarms skärgård till Stockholm
På denna tur kommer vi att koncentrera oss på godbitarna i Söderarms svåråtkomliga skärgård.

Avfärd: Från Kapellskär 09.45 ca, angoring Stockholm, Nybroviken (kajplats 12) 20.00 ca. Buss 637 avgår från Tekniska högskolan kl 7.35, via Norrtälje, sen byte till buss 631, anländer till Kapellskär 09.35.

4-sö 6.5 Tur genom sörländska skärgården till Södertälje

En fantastisk tur i vanligen ganska svåråtkomlig skärgård utanför Trosa. På hemvägen åker vi rakt igenom de fågelrika Tullgarns- och Mörköområdena som förra året gav suverän utdelning.

Avfärd: Pendeltåg från Stockholm Central kl. 6.39, byte i Västerhaninge, till Nynäshamn kl. 7.49. Båten ligger vid fiskehamnen, dvs syns nästan från stationen. Avfärd från Nynäshamn kl 08.00, angoring Södertälje 18.00 (tåg mot Stockholm var 30:e minut). De som följer med båten till Stockholm anländer till Nybroviken ca 21.30.

5-lö 12.5 Horssten-Gillöga-Nassa

Denna dag tar vi ett säkert kort, dvs de centrala delarna av skärgården; Sandhamn - Horssten - Björkskär - Gillöga - L o St Nassa.

Avfärd: Från Björkviks brygga, Ingarö; kl 08.00. Buss 422 från Slussen kl 07.00, byte till 428 i Gustavsberg. Återkomst till Björkvik kl 16.00 lagom till anslutande buss kl 16.11. Gott om p-platser.

6-sö13/5 FÅGELSKÅDNINGENS DAG på Sthlms vatten

Sveriges Ornitologiska Förening utlyste 1987 för första gången *Fågelskådningens dag* med syfte att främja fågelintresset i Sverige och att värva nya medlemmar. Denna dag är till för en möjlig fågelintresserad/nybörjare som skall introduceras i fågelskådandets ädla konst. Begränsad kikanrutning förekommer, men försök helst att ta med egen kikare. Hellre en dålig än ingen alls! Stockholms Ornitologiska Förening (StOF) uppmärksammar fågelskådningens dag genom att arrangera en närexkursion till det fågelrika *Isbladskärret* på sydöstra Djurgården (nära Thielska galleriet) och en båtexcursion.

Samling kl 10.00 vid det gula huset som syns från buss 69:s hållplats *Prinsessan Ingeborgs väg*. 69:an utgår från Sergels torg. Kl 12.00 möter M/S Joséphine upp vid Blockhusuddens brygga och för sen ut oss till Fjäderholmarna för lunchpaus och skådning. Sen vidtar en båtexcursion Södermalm runt med strandhugg på Årsta holmar. Hemkomst Blockhusudd/Nybroviken ca 15.00-16.00. Ladda för en pangdag. Även mer erfarna är välkomna på båten, men helst inte runt Isbladskärret. Stövlar bara vid våt väderlek, men varma kläder behövs på båten.

Anmälan som övriga turer men ange vid anmälan om Du skall vara med på både Isbladskärret och/eller båtturen. Båtturen kostar 100 kr som betalas in före 25/4.

7-lö 9/6 Botanik och sångfåglar

Denna tur blir extra givande i så motto att både botanik och fåglar kommer att behandlas. Första stoppet blir det underbara Munkö med ett antal orkidéarter i en i övrigt mycket artrik flora. Sen blir det strandhugg på Biskopsö som har ett rikt växt- och fågelliv. Missa inte denna superkombination. En seriös sålsplan utlovas också.

Avfärd: Från Björkviks brygga, Ingarö; kl 08.00. Buss 422 från Slussen kl 07.00, byte till 428 i Gustavsberg. Återkomst till Björkvik kl 16.00 lagom till anslutande buss kl 16.11. Gott om p-platser.

8-sö 10/6 Svenska Högarna och sålsafari

Av pärlorna i stockholms skärgård håller många fyrplatsen Svenska Högarna för den mest spännande. Denna östliga utpost drar till sig åtskilliga spännande fåglar som flugit fel, eller som tar en vil- och matpaus på väg mot norr. I området finns även en stor sillgrisslekoloni. Vid lämplig lugn väderlek blir det sålsafari. OBS! 220 kr för denna specialtur.

Avfärd: Från Björkviks brygga, Ingarö; kl 08.00. Buss 422 från Slussen avgår kl 07.00, byte till 428 i Gustavsberg. Hemkomst till Nybroviken kl 19-20.00. Lämna alltså ingen bil i Björkvik.

Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Box 49015, 10028 Stockholm

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 1989

För ENSIN var 1989 ett händelserikt och framgångsrikt år. Programverksamheten var intensiv och medlemsantalet ökade åter efter några års nedgång.

Inomhus- och utomhusaktiviteter varvades och arrangemangen berörde varierande aspekter på ekologi, miljö och levnadsvillkor - förr och nu men även i skilda världsdelar. Ett återkommande tema har varit det under året högaktuella Estland. Geovetenskaperna har varit något av en följetong, främst i form av studiecirklar.

Estland

Årets långresa gick till Estland. Tretton medlemmar lärde tillsammans känna det återupptäckta grannlandet genom att besöka organisationer, institutioner, naturskyddsområden och arbetsplatser. Resan förbereddes i vanlig ordning genom en studiecirkel, i vilken deltog även andra än de som följde med på resan. Flera andra arrangemang med anknytning till Estland ägde rum både före och efter resan. Bland dessa kan nämnas föredrag om den estlandssvenska befolkningens historia, om estländsk folkmusik och om livet på Runö samt återsamlingen med bildvisning och diskussioner efter resan.

Under hösten påbörjades förberedelser för att publicera en bok eller ett kompendium om Estland.

Friluftaktiviteter

Den traditionella pingstresan till Gotska Sandön samlade 25 deltagare som besökte den ljuvliga ön i härligt vårväder.

Eftersom snön uteblev i Stockholmstrakten under den extremt milda vintern kunde vi inte genomföra den planerade tefatsåknningen och ett par skidtur. Där emot blev det åtskilliga andra friluftsanslag med inriktning på såväl kultur som natur. Många medlemmar deltog i försommarvandringen runt Vallentunasjön med ingående studier av hållristningar, liksom i stjärnskådningen med stjärnfotografering, havtornsplockningen på Väddö, forminnesstudierna på Helgö och sommarkvällspaddlingen runt Kungsholmen samt båtturer i skärgården.

Från Frescati till Galapagos - föredrag och bilder.

Flera föredrag - med och utan bilder - behandlade natur och samhälle i när och fjärran: regnskog i Peru, personliga erfarenheter från Kina samt arkeologiska fynd i Syrien och Jordanien. Vi fick också vara med om ljud- och bildspel från Egypten och från Galapagos.

En höjdpunkt i dubbel bemärkelse var bildföredraget om tre unga svenska pojkers bestigning av Mount McKinley.

Studiecirklar, studiebesök och diskussioner

Geovetenskaperna har stått på programmet under tre terminer i följd. Studiecirkeln i geologi på hösten 1988 följdes under 1989 av en cirkel i naturgeografi och en föreläsningsserie i meteorologi och klimatologi.

Studiebesöket på Sötvattenslaboratoriet var populärt, liksom besöket i Victoriahuset (Berglanska trädgården.)

Ett mycket lyckat arrangemang i litet format men med hög kvalitet var samtalet med en miljöjournalist.

En verklig publiksuccé blev föredraget om våra förfäders ekologiska insikter så som de avspeglas i Eddan.

Besöket på Riksmuseets utställning av dinosaurier från Kina utvecklades till en lång, livlig och lärorik diskussion mellan museets expert och trettioåttio deltagare.

Festligheter

Förutom den traditionella försommarpicknicken på Långholmens västra udde ordnade föreningen flera lättsamma tillställningar då medlemmar fick tillfälle att umgås över mat och dryck: ostorgien i Wijnjas ostkällare, den vårliga väffelfesten, kräftskivan i skärgården och glöggfesten i adventstid.

NOS

NOS har under året utkommit med två nummer och har som vanligt innehållit artiklar från trakter i när och fjärran. Tre artiklar handlade om Estland.

Funktionärer och möten

Styrelsen har under året bestått av Anders Schærström (ordförande), Pia Eriksson (vice ordförande), PeO Sundqvist (sekreterare), Erik Elvers (kassör), Ola Eriksson, Birgitta Traxel och Kaj Valtersson.

Styrelsen har hållit sju protokollförda sammanträden.

Programkommitténs sammansättning har varierat under året. Arvo Norta, Marie-Louise Reinius, Anders Tunevi och Monica Wikman har ingått i kommittén.

Antalet kontaktpersoner har utökats med en i Skår och en på Höga kusten.

Vår- och höstmöte har ägt rum stadseenligt.

Medlemsutvecklingen

Vid årets slut uppgick antalet medlemmar till 329. Detta innebär att den nedåtgående trend som pågätt sedan 1983 har brutits. Det är emellertid ännu långt kvar till den nivå som medlemsantalet låg på under sjuttioalet. Styrelsen har ägnat stor uppmärksamhet åt behovet av att rekrytera och behålla medlemmar.

Stockholm i januari 1989
För styrelsen

Anders Schærström